

7. <https://noc-ukr.org/news/22281/>
8. <https://suspilne.media/sport/373316-pogroza-bojkotomporusenna-olimpijskogo-ruhu-mok-se-raz-visloviv-poziciu-sodozaav-ukraini-u-konteksti-olimpiadi/>
9. https://unisport.edu.ua/sites/default/files/biblioteka_nadhodzenya/10_urokov.pdf
10. <https://dovidka.biz.ua/tsitati-ta-aforizmi-pro-sport-ukrayinskoju>

Вацеба О.М.

ДО 100-РІЧЧЯ ПЕРШОЇ «ЛЬВІВСЬКОЇ» ОЛІМПІЙСЬКОЇ МЕДАЛІ

Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Анотація. Проаналізовано історію здобуття першої олімпійської медалі представником міста Львова; описано спортивний та життєвий шлях кіннотника Адама Крулікевича з міста Львова, який здобув медаль на Іграх VIII Олімпіади 1924 року в Парижі у складі збірної команди Польщі (подолання перешкод).

Annotation. The history of winning the first Olympic medal by a representative of the city of Lviv is analyzed; describes the sports and life path of the equestrian Adam Krulikewicz from the city of Lviv, who won a medal at the Games of the VIII Olympiad in 1924 in Paris as part of the Polish national team (overcoming obstacles).

Ключові слова: історія спорту, кінний спорт, спортивний рух, олімпійська медаль, Париж-1924, Ігри VIII Олімпіади, Львів, Західна Україна, збірна команда Польщі, Адам Крулікевич.

Keywords: history of sports, equestrian sport, sports movement, Olympic medal, Paris-1924, Games of the VIII Olympiad, Lviv, Western Ukraine, national team of Poland, Adam Krulikewicz.

Актуальність теми дослідження (постановка проблеми). Актуалізація питань української історії загалом, переосмислення різних етапів та періодів історичного розвитку,

в т.ч. вивчення коренів та витоків українського спорту, опрацювання спортивної спадщини різних регіонів України, спричинило до глибшого дослідження олімпійської спадщини західної України, яка в момент зародження та формування модерного олімпійського руху, в силу соціально-політичної обстановки перебувала під владою різних країн.

2024 рік, рік проведення Ігор XXXIII Олімпіади 2024 року в Парижі, дав можливість звернутися до 100-річної історії й по новому оглянути учасників Ігор VIII Олімпіади 1924 року в Парижі. Відомі раніше факти спричинилися до відзначення спортивною спільнотою Львівщини унікального ювілею: 100-річчя першої «львівської» олімпійської медалі. Таку медаль на Іграх VIII Олімпіади 1924 року в столиці Франції здобув представник кінного спорту Адам Крулікевич з міста Львова у складі збірної команди Польщі. Власне така поважна історична дата спонукала до ґрунтовної розвідки щодо життєвого та спортивного шляху першого львів'янина - олімпійського призера.

Отож зазначимо очевидний історичний факт: 27 липня 1924 року, в останній день Ігор VIII Олімпіади-1924 на стадіоні «Коломб» в Парижі за присутності президента Франції, співкнязя Андорри Гастона Думерга, президента МОК П'єра де Кубертена, принца Уельського, майбутнього англійського короля Едварда VII, цесаря Ефіопії Хайле Селассіє, 30-літній майстер конкуру зі Львова Адам Крулікевич на коні Пікадор здобув бронзову медаль в індивідуальних стрибках серед 43 спортсменів із 15 країн.

Зауважимо, що медаль А. Крулікевича була також і першою польською олімпійською медаллю в індивідуальних змаганнях.

Мета дослідження: вивчення життєвого та спортивного шляху першого олімпійського призера зі Львова - представника кінного спорту Адама Крулікевича, учасника Ігор VIII Олімпіади 2024 року в Парижі у складі збірної команди Польщі.

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних статистики й офіційних документів та окремі загальнонаукові методи: системний аналіз (аналіз, синтез, узагальнення); порівняльно-історичний метод; метод аналогій.

Результати досліджень.

Адам-Лукаш Крулікевич (Adam Łukasz Królikiewicz) народився у місті Львові 9 грудня 1894 р., помер 4 травня

1966 р. у м. Констанцин-Єзьорна, нині Мазовецьке воєводство Польщі, похований у місті Кракові. Зріст – 170 см.

Родина (батько Кароль, мама Юлія (дівоче прізвище Брунарська)) була багатодітна: 9 дітей, серед яких восьмеро хлопців. Адам закінчив у Львові в 1913 році навчання в середній школі й вирушив до Німеччини здобувати освіту в Саксонії.

Навчався на факультеті електрики у Вищій технічній школі в Міттенвальді, де його застав початок Першої світової війни. Після повернення до Львова 2 серпня 1914 року вступає добровольцем до війська - в I бригаду польських легіонів під орудою Юзефа Пілсудського (ці легіони були важливим символом в історії Польщі й основою формування нової польської армії) в складі армії Австро-Угорщини, згодом його зараховують у полк кінноти. Двадцятилітній А. Крулікевич швидко навчався, воював і через рік став капралом. Проїшов через горнило Першої світової війни, був кавалеристом польського легіону австрійської армії. За мужність у битві під Сандомиром (23 червня 1915 року) він отримав орден *Virtuti Militari* (Військова доблесть) V ступеня.

10 грудня 1918 року перейшов до Війська Польського, чин підпоручика отримав у 1919 році.

Після війни навчався в офіцерській кавалерійській школі в Старій Весі поблизу Варшави (1919-1920). Саме там побачив, як готується команда кіннотників до виступу в Олімпійських Іграх 1920 року в Антверпені й захопився кінним спортом. Згодом потрапив до збірної команди Польщі й у 1923 році вперше взяв участь у міжнародних змаганнях у Римі та Ніці.

27 липня 1924 року, в останній день Ігор VIII Олімпіади на паризькому стадіоні «Коломб» за присутності президента Франції Гастона Демерга, президента МОК П'єра де Кубертена, принца Уельського, майбутнього англійського короля Едварда VII, цесаря Ефіопії Хайле Селассіє, 30-літній майстер конкуру зі Львова Адам Крулікевич на коні Пікадор здобув бронзову медаль в індивідуальних стрибках серед 43 спортсменів із 15 країн. До фінішу він прийшов другим за часом, але допустився на трасі більше помилок, тож пропустив перед себе італійця Томаззо Лекіо ді Ассаба.

В командних змаганнях на цій Олімпіаді разом з партнерами по збірній А. Крулікевич фінішував на шостому місці.

При цьому варто зазначити, що кінний спорт був популярним у Львові в 20-30 роки ХХ ст., а на передвоєнних Олімпіадах

Львів представляло відразу четверо вершників. А знані львівські олімпійці-кіннотники Тадеуш Коморовський (ОІ-1924) та Міхал Гутовський (ОІ-1936) брали участь у кривавих битвах Другої світової війни й досягли високих військових звань. Т. Коморовський – знаний генерал Бур, командувач Армією Крайовою, а після війни – Прем'єр-міністр польського уряду в еміграції. М. Гутовський закінчив війну полковником, командиром танкової частини.

Зазначимо, що у 2024 році збірна Польщі у складі 65 спортсменів (1 жінка, 64 чоловіків) вперше брала участь в літніх Олімпійських іграх, здобувши дві медалі: одну срібну та одну бронзову, та посіла в неофіційному командному заліку 22 місце. Олімпійська збірна Польщі виступала тоді в 10 видах спорту (38 дисциплін). До слова, срібним медалістом у складі польської команди на Олімпійських Іграх у Парижі у 1924 році став ще один уродженець Львова - велогонщик Францишек Шимчик, який представляв тоді Варшаву. У командній гонці переслідування на дистанції 4 000 метрів (10 команд, 10 країн) польські велогонщики, у складі яких змагалися Францишек Шимчик*, Юзеф Лагне, Ян Лазарський, Томаш Станкевич, програли першість лише італійцям. В змаганнях у гіті з ходу на 1000 метрів дійшов до чвертьфіналу.

*Францишек Ксаверій Шімчик (пол. Franciszek Ksawery Szymczyk) (21 лютого 1892, Львів - 5 листопада 1976, Варшава). Навчався в Київській Політехніці, працював інженером-технологом хімічної галузі. Після завершення спортивної кар'єри Шимчик займався проектуванням велотреків, був членом президії польського НОК, віце-президентом; президентом Колегії суддів Польського союзу велосипедистів. Помер у 1976 році.

Повертаючись до статті Адама Крулікевича зазначимо, що він - 4-разовий володар Кубка Народів (1925-1928). У першому рейтингу спортсменів 1926 року «Перегляду спортивного» (Przeglądu Sportowego) посів 7 місце. Загалом взяв участь у 94 змаганнях, де 24 рази посідав перше місце, здобув 81 медаль.

Від 1932 року А. Крулікевич перебував на військовій службі в полку Юзефа Пілсудського. 12 березня 1933 року отримав звання майора. Був нагороджений чималою кількістю військових відзнак Польщі та інших країн.

Відданий кінному спорту і досвідчений офіцер Адам Крулікевич після завершення спортивної кар'єри упродовж 1935 -1939 років був керівником навчань верховій їзді центру вишколу кавалерії в Грудзендзі. Працював тренером та інструктором з кінного спорту, розробив оригінальну систему підготовки вершників, яку застосовував у навчальному центрі, яким керував.

У перші дні Другої світової війни потрапив до німецького полону, звідки зумів вибратися й дістався польського Кракова, де брав участь у підпільній роботі.

Після війни упродовж 1945-1965 років працював у Кракові інструктором і тренером, був знаним організатором кінного спорту в Польщі.

Був консультантом під час зйомок кількох фільмів: «Подгале у вогні (1955) і навіть знявся в першому польському "вестерні", події якого відбуваються у Бескидах, під назвою «Ранчо Техас» (1958).

Пристрасть до кінематографа зіграла з Адамом Крулікевичем злий жарт. На зйомках фільму про наполеонівські війни «Попіл» («Popiół») режисера Анджея Вайди, де головні ролі грали популярні польські актори Беата Тишкевич і Даніель Ольбрихський й де було чимало батальних сцен за участю кавалерії, А. Крулікевича було запрошено як постановника таких сцен. Сам він іноді потрапляв до об'єктиву камери як кавалерист гвардії Наполеона. Але одного дощового ранку 72-

річний А.Крулікевич невдало впав із коня й зазнав важкої травми. Почалися проблеми зі здоров'ям і у 1966 році Адам Крулікевич помер. Похований на кладовищі у Кракові, де мешкав останні роки.

Автор двох книг спогадів, серед яких «Jasiek, Picador i ja» («Ясько, Пікадор і я») (Варшава, 1958), в яких він описував свої кінні виступи та різні пригоди, а коней зобразив як приятелів, котрі володіли духом боротьби, а тому допомагали йому перемагати. Їх було двоє, його вірних коней Ясько і Пікадор. Обидвоє мали «воєнний» стаж, а Пікадор був американським конем, якого прислали на війну до Європи. А. Крулікевич написав про нього чимало теплих слів: «Цей огир без родоводу стрибає впевненіше і краще, ніж сотні расових коней. Він навіть не є дуже гарний, але не образиться, якщо я йому це скажу. Ми з ним вірні друзяки».

Від 1968 року в Кракові проводяться змагання «Меморіал А Крулікевича».

З дружиною Томіславою виховали доньку: Христина Крулікевич-Гарасимович (народилася 06.07.1921 року у Варшаві, померла 08.03.2017 року у Варшаві) – відома польська театральна актриса, акторка кіно, мама Цезарія Крулікевича.

Упродовж 1942-1944 рр. вона працювала в польському підпіллі, була зв'язковою, перевозила підпільні видання потягом Краків-Варшава. Була заарештована гестапо. Їй вдалося звільнитися завдяки випадковій зустрічі її батька Адама Крулікевича з есесівцем фон Фелендом, який пам'ятав його ще з довоєнних спортивних змагань. Була учасницею Варшавського повстання. Потрапила в табір в Прушкові, звідки її вивезено в Німеччину.

Після повернення в Польщу у 1945 році дебютувала на театральній сцені. Акторка театрів: "Повшехни" (Powszechny) в Кракові (1945), Польського у Варшаві (1945-1948), "Вибжеже"(Wybrzeże) в Гданьську (1948-1949), імені Ярача в Лодзі (1949-1954), "Повшехни" (Powszechny) в Лодзі (1954-1958). В 60-х роках працювала в театрі в Білостоці, в Народному театрі у Варшаві.

Онук А. Крулікевича Цезарій Гарасимович – знаний нині польський актор, письменник, драматург, сценарист. Народився 20 серпня 1955 року (68 років) у м. Лодзь, Польща. У 1980 році закінчив студії акторської майстерності в Польському театрі у Вроцлаві, згодом - Школу сценарію

Національної кіношколи в Лодзі. Його фільм «300 миль до раю» був удостоєний премії Європейської кіноакадемії у 1989 році. У 1994 році його сценарій до фільму «Бандит» отримав першу премію на конкурсі Hartley-Merrill у США. Завдяки цій нагороді Ц. Гарасимович брав участь у семінарах Роберта Редфорда в Інституті Санденс, де його сценарій було визнано найкращим і підкреслено видатні гуманістичні цінності тексту. За сценаріями Гарасимовича створено вісім художніх фільмів і серіалів, серед яких: *Przerzowadzki*, третій сезон серіалу *Ekstradycja*, а також вистави телетеатру. Від 1989 року - літературний керівник кіностудії. Він опублікував три романи і вів постійну колонку в популярному журналі зі своїми оповіданнями. Вів ток-шоу на телебаченні. Викладає сценарну майстерність. Є членом Європейської кіноакадемії. Розлучений, має двох доньок.

Зазначимо, що на запрошення спортивної громадськості Львова Цезарій Гарасимович люб'язно відгукнувся взяти участь в урочистому відзначенні 100-річчя першої «львівської» олімпійської медалі, що відбулося 24 липня 2024 року за програмою святкової Академії напередодні відкриття Ігор Паризької Олімпіади за участю керівників львівської обласної влади, президента Федерації кінного спорту України Андрія Мілованова, Генерального консула Республіки Польща у місті Львові Елізи Дзвонкевич; активних учасників Асамблеї засновників НОК України: тогочасного народного депутата України, депутата шести скликань Ярослава Кендзьора, тодішніх лідерів Української спортової Асоціації (УСА) Мирослава Герцика і Степана Родака; ушлявлених спортсменів-олімпійців Львівщини, серед яких були присутні Олімпійський чемпіон Богдан Макуц, олімпійський срібний призер Андрій Котельник, Тетяна Пруднікова (Зелікова), Христина Подгрушна-Опольола, Сергій Антонов, Тетяна Наказна (Нерода), Віра Передерій, Маркіян Івашко, Сергій Дребот, Ксенія Пантелєєва, Андрій Квятковський, Вікторія Ленишин, Олена Стецків, Антон Дукач, Андрій Федечко, а також почесний гість свята - олімпійський чемпіон з кінного спорту Юрій Ковшов (Київ).

Спільно з автором проекту «Козацька пошта» Андрієм Пилухом та представниками Львівського головпоштамту відбулося спеціальне погашення тематичного конверта та авторської марки з нагоди 100-річчя медалі Адама Крулікевича (фото).

Висновок. В палітрі історії спорту 2024 рік позначений відзначенням унікальної дати в історії олімпійського спорту України та Львівщини: 100-річчя першої «львівської» олімпійської медалі, здобутої представником кінного спорту львів'янином Адамом Крулікевичем на Іграх VIII Олімпіади 1924 року в Парижі у складі збірної команди Польщі.

Така дата є важливою й для історії польського спорту – як перша польська олімпійська медаль в індивідуальних змаганнях.

При цьому фактологічний матеріал, викладений у цій статті, актуалізує проблематику узагальнюючого аналізу розвитку олімпійського руху в Україні впродовж ХХ ст., що дозволить об'єктивно, виважено й науково обґрунтовано розкрити характерні особливості та тенденції розвитку української фізичної культури і спорту останнього століття.

Список джерел та літератури:

1. Вацеба О. М. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.;
2. Нога О. П. Світ львівського спорту 1900–1939 рр. Спортдосягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво. – Львів: Українські технології, 2004. – 784 с.;

3. Яремко І.Я. 100 років львівського олімпізму. – Львів: Тріада плюс, 2012. -336 с.;

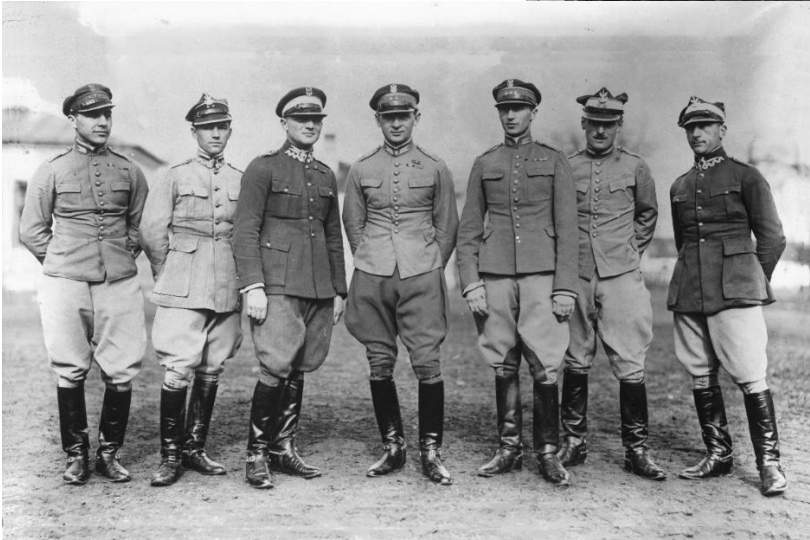
4. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e7/Narcyz_Witczak-Witaczy%C5%84ski_-_Oficerowie_-_mistrzowie_je%C5%BAdziectwa_%28107-1034-1%29.jpg

5. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d4/Gr%C3%B3b_Stanis%C5%82awa_i_Adama_Kr%C3%B3likiewicz%C3%B3w.jpg

Додаток 1

Фотографії Адама Крулікевича (з відкритих джерел) -
бронзового медаліста Ігор VIII Олімпіади 1924 року в Парижі,
який представляв місто Львів

А. Крулікевич – перший від лівої

Додаток 2

Фотоміті зі святкової Академії, присвяченої 130-річчю утворення МОК та 100-річчю здобуття спортсменом Львова першої олімпійської медалі (Львів, 24 липня 2024 року) за участю онука Адама Крулікевича - польського актора,

драматурга, члена Європейської кіноакадемії Цезарія Гарасимовича

¹Власюк Роман <https://orcid.org/0000-0002-2154-2816>

²Палічук Юрій. <https://orcid.org/0000-0002-6589-096X>

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

¹Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

²Буковинський державний медичний університет

Annotation. *The article is aimed at highlighting the activities of Olympic education and their impact on the formation of patriotic education of the younger generation. Olympic education is considered as part of general education, which is one of the effective means of promoting Olympic ideals, disseminating knowledge about the Olympic movement, its history and modernity. The main directions of its work in general education and special education are outlined. It is determined that the projects implemented by the IOC contribute to the formation of humanistic*